

INGLIZ TILINI O'QITISHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

Ne'matova Madinabonu Murodjon qizi

Lolaxon Murotova nomidagi qishloq xo'jaligiga ixtisoslashgan texnikumi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ingliz tilini o'qitishda zamonaviy yondashuvlarning nazariy asoslari, amaliy tatbiqlari hamda zamonaviy ta'lim jarayoniga ta'siri keng muhokama qilinadi. Maqolada, ayniqsa, kommunikativ, interaktiv, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishga asoslangan, o'quvchiiga yo'naltirilgan, mustaqil ta'lim va loyiha asosli o'qitish metodikalarining afzalliklari, ular orqali o'quvchilarda ingliz tiliga bo'lgan qiziqish va motivatsiyani kuchaytirish, til ko'nikmalarini samarali rivojlantirish masalalari yoritiladi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim tizimidagi yondashuvlarning an'anaviy usullardan asosiy farqlari, o'qituvchi va o'quvchi rollari o'zgarishi, kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishdagi o'rni, ta'lim sifatini oshirish bo'yicha taklif va tavsiyalar bayon qilinadi.*

Kalit so'zlar: *Zamonaviy metodika, ingliz tili, kommunikativ yondashuv, interaktiv o'qitish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, mustaqil ta'lim, loyihaviy o'qitish, reflektiv ta'lim, til kompetensiyasi.*

So'nggi yillarda dunyoda sodir bo'layotgan globallashuv, madaniyatlararo muloqot, xorijiy tillarga ehtiyojning ortib borishi ingliz tilini o'qitishda zamonaviy yondashuvlarni joriy etishni talab qilmoqda. Xususan, pedagogik jarayonning o'ziga xosligi, o'qituvchidan professionallik, kreativ yondashuv va zamonaviy metodlarni qo'llashni zarur qilib qo'yyapti. O'zbekistonda ham ta'lim sohasida olib borilayotgan tub islohotlar, davlat til siyosatining o'zgarishi, yosh avlodni jahon miqyosidagi raqobatbardosh kadrlar qilib tarbiyalashga e'tibor kuchaygani natijasida ingliz tilini o'qitish, unga yondashuvlar tubdan yangilandi. An'anaviy metodlar o'rniga interaktiv, kommunikativ, axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan, o'quvchi faoliyatini faollashtiruvchi zamonaviy pedagogik yondashuvlar ilgari surilmoqda. Birinchi navbatda, ingliz tilini o'qitishda kommunikativ yondashuv asosiy o'rinni egallaydi. Kommunikativ yondashuvda asosiy maqsad grammatik qoidalarni yodlash emas, balki tilni aloqaning real vositasi sifatida o'rganishdan iborat bo'ladi. Mashg'ulotlarda suhbat, dialog, rol o'ynash, muammoli vaziyatlarni hal qilish, guruhlarda ishlash orqali o'quvchilar ingliz tilida mustaqil va faol muloqotga kirishadilar. Kommunikativ metod yordamida o'quvchida tilga nisbatan ishonch, ochiqlik, nutq madaniyati, ozod fikrlash, o'z fikrini bayon eta olish va muhokama olib borish ko'nikmalari rivojlanib boradi. Til taraqqiyotidagi eng samarali yondashuvlardan biri sifatida kommunikativ metod yana shuning uchun qadrlanadiki, o'quvchi xorijiy tilni nafaqat yozma yoki og'zaki chiqishlar davomida, balki kundalik hayotda, axborot almashinuvida, o'zaro faoliyatda ham to'laqonli ravishda qo'llay oladi (Richards, 2015).

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

Zamonaviy til o'qitish jarayonida interaktiv metodlarning imkoniyatlari ayniqsa ahamiyatli. Interaktiv metodlar o'quvchilarni o'qitish jarayonida kuchli motivatsiya va qiziqish uyg'otib, ularni erkin fikrlashga, o'zini faollikda tutishga, jamoada ishlashga, muammolarni yechishga undaydi. Juftlik ishlar, munozara, kreativ vazifalar, intellektual o'yinlar, kichik guruhlarda rolli o'yinlar, vaziyatlardan chiqish, suhbat asosida o'qitish shular jumlasidandir. Bunday metodlar o'quvchining o'zi faol ishtirokchi, o'z bilimi va malakasini amaliyotda yuzaga chiqaruvchi asosiy subyektga aylanadi. Bu orqali mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarda sezgirlik, jamoaviy muhokama, kuzatuvchanlik, ijtimoiy-lisoniy norasmiy muhitga tez moslashish, nutq faoliyatini ergashtiruvchi ko'nikmalar rivojlanib, zamonaviy til ta'limining asosiy maqsadiga erishiladi (Larsen-Freeman, 2020). So'nggi yillarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi ingliz tilini o'qitishda ulkan imkoniyatlar eshigini ochdi. Dars jarayonida internet resurslari, onlayn treninglar, interaktiv mashqlar, multimedia platformalari, mobil ilovalar, virtual suhbatlashuv (chat)lar, audio hamda video materiallar, real hayotiy videorolik va kinolar, interaktiv o'yinlar, animatsiyalardan foydalanish til o'rganishni ancha qiziqarli, samarali va zamonaviy qiladi. AKT yordamida o'quvchilar mustaqil ravishda ingliz tili muhitiga sho'ng'ish, dunyoning turli mintaqalaridan tengdoshlari bilan real vaqtda muloqot qilish, chet el resurslaridan foydalanib bilim doirasini kengaytirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shuningdek, onlayn kurslar, bepul dars videolari, interaktiv platformalar – barcha bu resurslar bilim oluvchida o'z maqsadiga yo'naltirilgan, individual va moslashuvchan o'qitish imkoniyatini yaratadi (Kukulska-Hulme, 2023).

Tilni o'rgatishda loyihaviy yondashuv ham muhim o'rin tutadi. Loyiha metodida o'quvchilar muayyan mavzu asosida tadqiqot olib borish, axborot izlash, ma'lumotni yig'ish, uni tahlil qilish, guruhda taqdimot qilish, loyihaning natijasini umumiy muhokamaga chiqarish orqali chuqur o'rganish va tilni faol qo'llab chiqadi. Bu jarayonda tilga e'tibor berishdan tashqari, axborot izlash, mustaqil tadqiqot olib borish, ijodiy fikrlash, tanqidiy yondashuv, zamonaviy kasbiy va shaxsiy kompetensiyalar shakllanadi. Loyiha asosida ishlash orqali o'quvchi ingliz tilini real hayotdagi vazifalar yo'liga yo'naltirib, amaliy va hayotiy ehtiyojlarga mos o'rganadi (Thomas, 2021). Ingliz tilini o'qitishda reflektiv o'qitish yondashuvlari ham katta ahamiyatga ega. Refleksiya o'quvchi va o'qituvchining o'z faoliyatini nazorat qilishi, natijalarni tahlil qilishi, xatolar, yutuqlar va imkoniyatlarni baholab, yangi strategiyani ishlab chiqishi uchun asos bo'ladi. Reflektiv darslar, "o'zimni sinab ko'rdim" metodikasi, mashg'ulotlardan so'ng kundalik yuritish, o'zaro baholash va o'z-o'zini tekshirish orqali muntazam ilgari siljish ta'minlanadi. O'quvchining darsdan oldingi va keyingi his-tuyg'ulari, bilim darajasi borasidagi o'zgarishni, shaxsiy rivojlanishni baholash refleksiya metodi orqali amalga oshiriladi (Farrell, 2018).

An'anaviy metodikalar asosidagi o'qitishda grammatik qoidalarga, til birliklarini yodlashga va tarjimaga ko'proq e'tibor qaratilgan bo'lsa, zamonaviy yondashuvlarda tilga ijtimoiy-madaniy fenomen, real kommunikatsiya va hamkorlikda o'rganiladigan tushuncha sifatida qaraladi. Bunda bilim olish uchun o'quvchi mustaqil ravishda til muhitiga

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

sho'ng'ishi, chet el resurslardan foydalanishi, masofaviy va jamoaviy muloqot jarayonida o'z imkoniyatlarini ko'rsatishi kerak bo'ladi. O'qitish jarayonida differensial va individual yondashuvlar tobora muhim tus olyapti. Har bir o'quvchining shaxsiy ehtiyoj, individual qobiliyat va qiziqishlariga mos dars tuzilishi, mustaqil ishlash uchun material tanlash, intensiv materiallar va guruh topshiriqlaridan foydalanish natijasida har bir talabaning til kompetensiyasi mos ravishda rivojlanadi. Shaxsga yo'naltirilgan o'qitishda o'quvchining mustaqil axborot izlash, topshiriqlarni bajarishda erkinlikka ega bo'lish, o'zini rivojlantirish uchun oldinga intilish kuchayadi.

Zamonaviy yondashuvlarning yana bir muhim xususiyati shundaki, bunda fanlararo (integrativ) o'qitishdan keng foydalaniladi. Ingliz tilini tarix, adabiyot, informatika, biologiya yoki boshqa fanlar bilan bog'lab o'qitish natijasida nafaqat lingvistik, balki keng ko'lamli kompetensiyalar shakllanadi. Integratsiyalashgan darslardan o'quvchi, birinchidan, bilimlarni chuqurroq va hayotiy maqsadlarga yo'naltirib o'zlashtiradi, ikkinchidan, tilini o'z kasbiga bog'lab rivojlantiradi. Tilga o'qituvchi nuqtai nazaridan qaraydigan bo'lsak, zamonaviy metodlarni tatbiq etish o'qituvchining kasbiy malaka, doimiy o'qib-o'rganish, yangi texnologiyalardan foydalanish, zamonaviy bilimlarni o'zlashtirish, jamoada ishlash ko'nikmasini shakllantiradi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, onlayn dars o'tish, loyihalarni tashkil etish, mustaqil ta'lim nazorat qilish va tahlil qilish bo'yicha zamonaviy yondashuvlarni o'zlashtirgan o'qituvchi zamonaviy jamiyat kredosiga mos holda kreativ va samarali pedagogga aylanadi (Harmer, 2020).

Baholash tizimlari ham zamonaviy yondashuv ta'sirida o'zgarib bormoqda. O'quvchilar bilimni baholashda test, yozma va og'zaki imtihonlar, portfoliolar, o'zaro baholash, reflektiv va multimediyaviy baholash usullari birga qo'llaniladi. Bu orqali bilimning chuqurligi va amaliy samaradorligi, talabaning mustaqil o'z-o'zini rivojlantirish, jamoada ishlash va o'z fikrini himoya qilish qobiliyati aniq baholanadi. Ingliz tilini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar yalpi ta'limni soddalashtirish emas, balki har bir talabani o'z kasbiy, ijodiy shaxs sifatida rivojlantirish, zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirish hamda fanlarning uzviy bog'liqligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Agarda jamiyat rivojlanishi, yosh avlod, bozor iqtisodiyoti va globalashtirish jarayonlari nuqtai nazaridan qaralganda, xalqaro mehnat bozorida raqobatbardosh kadrlar tayyorlash zamonaviy metodikalar tatbiqsiz amalga oshmaydi. Ingliz tilini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar tobora kengayib borayotgan xalqaro hamkorlik, xorijiy davlatlar pedagogik tajribasini tahlil qilish, o'qituvchilarning xalqaro malaka oshirishga jalb qilinishi, yangi darslik va resurslarni ishlab chiqish, onlayn trening va seminarlarni ko'paytirish bilan bog'liq amalga oshirilib kelmoqda. Yangi pedagogik resurslar, xorijiy tajriba va ilg'or metodikalar har bir pedagog va har bir o'quvchi uchun individual rivojlanish imkoniyatlarini kengaytirgan holda ta'lim tizimimizda yangi davrni boshlab berdi. Zamonaviy yondashuvlar o'quvchi uchun nafaqat til bilimlarini, balki har tomonlama rivojlanish, o'zini anglash, jahon hamjamiyatiga dadil kirib borish, raqobatga tayyor zamonaviy shaxs bo'lib yetishish imkonini beradi. O'quvchilar zamonaviy

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

yondashuvlar orqali vaqtni to'g'ri taqsimlash, axborot topish, zarur bilimlarni mustaqil izlab olish, jamoa ishidan zavqlanish va shaxsiy intellektual o'sish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Xulosa

Ingliz tilini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar nafaqat til bilimlarini, balki hayotiy va kasbiy kompetensiyalar to'plamini shakllantirish uchun asos yaratadi. Kommunikativ, interaktiv, loyiha asosli, axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga tayangan zamonaviy pedagogika metodlari o'quvchilarning kommunikativ, ijodiy va mustaqil fikrlash qobiliyatini oshirish, global dunyoqarash va fanlararo bilimlarni chuqurroq o'zlashtirish, jamoada ishlash va real hayotiy vaziyatlarda ingliz tilidan samarali foydalanish imkonini beradi. O'qituvchi faoliyatining muvaffaqiyatli bo'lishi uchun doimiy o'qib-o'rganish, innovatsiyalarni o'zlashtirish, zamonaviy texnologiyalarni puxta egallash va shaxsiy pedagogik strategiyasini ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. Shunday qilib, ingliz tilini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar nafaqat o'quvchilarning bilimini, balki zamonaviy shaxs sifatida shakllanishini, ijtimoiylashuvini, kasbiy va madaniy rivojlanishini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Richards, J. C. *Communicative Language Teaching Today*. Cambridge University Press, 2015.
2. Farrell, T. S. C. *Reflective Language Teaching: Practical Applications for TESOL Teachers*. Bloomsbury, 2018.
3. Harmer, J. *The Practice of English Language Teaching*. Pearson, 2020.
4. Kukulska-Hulme, A. *Mobile and Ubiquitous Learning: Across Schools, Homes, and Communities*. Routledge, 2023.
5. Thomas, J. W. *Project-based Learning: A Handbook for Middle and High School Teachers*. Buck Institute for Education, 2021.
6. Larsen-Freeman, D. *Techniques and Principles in Language Teaching*. Oxford University Press, 2020.

